

ALOIS JIRÁSEK - STARÉ POVĚSTI ČESKÉ

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

soubor českých pověstí (próza, epika)

Literární směr:

vydáno r. 1894 – střední období autorovy tvorby

Slovní zásoba:

spisovný jazyk; zastaralá čeština – mnoho archaismů; přechodníky

Stylistická charakteristika textu:

většinou převažuje autorův popis; občas velice známé a zlidovělé monology – např. praotec Čech o hojné zemi okolo hory Říp nebo věštba kněžny Libuše o budoucí slávě města Prahy

Vyprávěč:

vyprávěčem je sám autor – vnější nezávislý pozorovatel děje (-er forma)

Postavy:

např. PRAOTEC ČECH: zakladatel českého národa; LECH: Čechův bratr; BIVOJ; PŘEMYSL; HORYMÍR a jeho kůň ŠEMÍK; KROK a jeho dcery KAZI, TETA a (kněžna) LIBUŠE; FAUST; aj.

Děj:

např. O ČECHOVI (příchod praotce Čecha a jeho družiny na české území – usadili se na hoře Říp); O BIVOJI; O LIBUŠI (předpověď kněžny Libuše o budoucí slávě Prahy); DÍVČÍ VÁLKA; O BRUNCVÍKOVI (Bruncvík zachránil Iva před zlým drakem a za odměnu ho mohl umístit na znak českých zemí; FAUSTŮV DŮM (příběh Fausta, který svou duši upsal ďáblu); BOŽÍ SOUD; BLANIČTÍ RYTÍŘI (o legendárních rytířích, ukrytých v hoře Blaník, odkud mají vyjet na pomoc českému národu, když mu bude nejhůř), aj.

Kompozice:

kniha je členěna na jednotlivé příběhy (pověsti), kterých je celkem 35; jednotlivé pověsti jsou rozděleny do 3 částí: Staré pověsti české, Pověsti doby křesťanské a Ze starobyklých proroctví

Prostor:

od počátku českých dějin (legenda o praotci Čechovi) až do středověku

Čas:

děj se odehrává na různých místech na českém území; např. okolí hory Řípu a Blaníku; Praha; Kutná Hora; atd.

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

fiktivní popis dávné české historie, vzniku českého národa a jeho dalším rozvoji

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

pruský král Vilém I. prohlášen německým císařem → vzniká sjednocené Německé císařství (1871); 1. otevření Národního divadla v Praze (1881); 2. otevření Národního divadla po předchozím požáru (1883)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach z rakousko-uherské tajné policie

Kontext dalších druhů umění:

MALBA: Mikoláš Aleš (1852-1913) – ilustroval Staré pověsti české; Vojtěch Hynais (1854-1925) – autor opony Národního divadla; SOCHAŘSTVÍ: Josef Václav Myslbek (1848-1922); HUDBA: Antonín Dvořák (1841-1904)

Kontext literárního vývoje:

probíhalo období realismu

AUTOR

Život autora:

Alois Jirásek (1851-1930) – český prozaik, dramatik, politik, středoškolský profesor a člen PEN klubu; nar. se v Hronově u Náchoda → gymnázium → studium historie v Praze → Litomyšl (profesorem na místním gymnáziu) → r. 1888 se přestěhoval do Prahy → pedagogická a literární činnost (zejména historické romány) → r. 1909 odešel do penze → jen literární tvorba → r. 1917 podepsal Manifest českých spisovatelů (podpora samostatnosti českého národa) → r. 1918 uvítal v Praze prezidenta T. G. Masaryka → poslancem → v letech 1920-25 byl senátorem → nemoc → r. 1930 zemřel v Praze; ZAJÍMAVOSTI: celkem 4x (v letech 1918, 1919, 1921 a 1930) byl nominován na Nobelovu cenu za lit.; stýkaly se s ním mnohé osobnosti tehdejší doby (např. Mikoláš Aleš, Josef Václav Sládek, Jaroslav Vrchlický, Karel Václav Rais, aj.)

Vlivy na dané dílo:

zájem o historii; pedagogická činnost; lidová slovesnost

Vlivy na jeho tvorbu:

vlastenectví; zájem o historii; pedagogická činnost; politická kariéra; ruchovci

Další autorova tvorba:

Jirásek tvořil prózu a divadelní hry (dramata), a to zejména s tematikou českých dějin; PRÓZA (husitství): Bratrstvo; Mezi proudy; Proti všem; PRÓZA (doba pobělohorská): Psohlavci; Temno; PRÓZA (národní obrození): Filosofská historie; F. L. Věk; DRAMA (divadelní hry): Jan Hus; Jan Žižka; Jan Roháč; Lucerna; Vojnarka

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Staré pověsti české (čs. loutkový film; 1952)

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

vycházelo často – u veřejnosti byla poměrně populární → vnímání se nezměnilo ani s nástupem komunistického režimu, který knihu také propagoval

Dobová kritika díla a její proměny:

dodnes je kniha velice uznávána

---

pověst - epický (dějový) literární útvar vycházející z lidové slovesnosti

realismus - umělecký směr zejména 2. poloviny 19. století; navazuje na romantismus; zachycuje pravdivou a věrnou skutečnost; centrem pozornosti jsou většinou průměrní lidé; PŘEDSTAVITELÉ: Lev N. Tolstoj, Honoré de Balzac, Émile Zola, Charles Dickens, Henrik Ibsen, Mark Twain, Jack London, Stendhal, Gustave Flaubert nebo Fjodor M. Dostojevskij

PEN club - celosvětové sdružení spisovatelů, žurnalistů a vydavatelů; nejstarší světová organizace na ochranu lidských práv, která propaguje spolupráci mezi všemi spisovateli; zal.r. 1921 v Londýně; 1. předsedou se stal John Galsworthy; prvními členy byli např. George Bernard Shaw nebo Herbert George Wells; prvním českým členem se stal r. 1923 Alois Jirásek a 1. českým předsedou Karel Capek